
Analyzá věkové, vzdělanostní a platové struktury pracovníků knihoven v ČR 2020/2021: výsledky průzkumu

Analyses of the age, educational and salary structure of library staff in the Czech Republic in 2020/2021: survey results

*Mgr. Vladana Pillerová / Knihovnický institut Národní knihovna ČR
(The National Library of the Czech republic), Klementinum 190, 110 00
Praha 1)*

Resumé:

Národní knihovna České republiky pravidelně uskutečňuje průzkum mzdové, věkové a vzdělanostní struktury pracovníků knihoven v ČR již od roku 1998. Poslední průzkum proběhl v první polovině roku 2021. Výsledky průzkumu jsou rozsáhlým zdrojem informací pro různé oblasti knihovnictví, jako je personalistika či vzdělávání. Opakované konání průzkumu v cca 5letých intervalech umožňuje navíc sledovat trendy zaměstnanecké struktury knihoven ČR v průběhu posledních více než 20 let. Kromě sociodemografické struktury zaměstnanců knihoven (věk, pohlaví, vzdělání), jazykové vybavenosti a věrnosti instituci je v průzkumu podchyceno rozložení pracovníků na jednotlivých knihovnických i neknihovnických pozicích a jejich potřeba rekvalifikace, délka praxe a vzdělání vedoucích a ředitelů knihoven a existence normativních dokumentů v knihovně. V dotazníku se nově objevily otázky zjišťující, která jsou nejžádanější témata pro další vzdělávání knihovníků. V neposlední řadě se průzkum věnoval otázkám platů, konkrétně zařazení knihovníků a ostatních pracovníků do tříd platových tabulek a průměrné výši platů v jednotlivých třídách.

Klíčová slova: pracovníci knihoven, průzkum, věková struktura, vzdělanostní struktura, gender, knihovnické pozice, vzdělávání, e-learning, rekvalifikace, platy, platové třídy

Summary:

The National Library of the Czech Republic conducts regular surveys of the salary, age and educational structure of library staff in the Czech Republic since 1998. The last survey was carried out in the first half of 2021. Surveys conducted repeatedly at approximately 5-year intervals also make it possible to monitor trends in the staff structure in libraries in the Czech Republic over more than the last 20 years. In addition to the socio-demographic structure of library staff (age, gender, education), language skills and loyalty to the institution, the survey covers the structure of staff on library and non-library positions and their need for retraining, length of practice and education of library leaders as well as the existence of normative documents in the library. The questionnaire newly introduced questions about the most demanded subjects for further education of librarians. Last but not least, the survey addressed the issues of salaries, namely placing the librarians and other employees into particular salary grades and the average salary in each grade.

Keywords: library staff, librarians, survey, age structure, educational structure, gender, library job positions, education, e-learning, retraining, professional training, salary, salary grades

Úvod

V jarních měsících roku 2021 se již popáté uskutečnil průzkum mapující věkovou, vzdělanostní, genderovou, profesní a platovou strukturu pracovníků knihoven v ČR. Národní knihovna České republiky dlouhodobě sleduje vývoj personální situace v knihovnách České republiky a v pravidelných intervalech uskutečňuje průzkumy v této oblasti. Výsledkem je soubor dat, umožňující sledovat trendy zaměstnanecké struktury knihoven ČR v průběhu posledních více než 20 let, doplněný o aktuální témata.

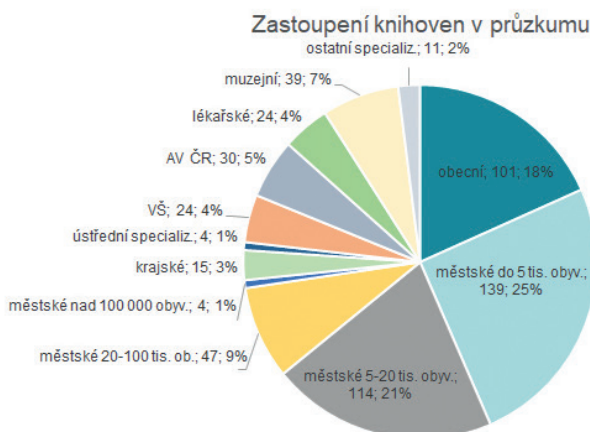
Poslední, zde popisovaný, průzkum proběhl v období duben / květen 2021 (s daty za rok 2020). Kromě stěžejních oblastí (věk, gender, vzdělání, jazyková vybavenost, platy) byly zachovány také otázky zjišťující počty úvazků na jednotlivých knihovnických i neknižovnických pracovních pozicích a potřebu rekvalifikace, existenci normativních (vnitřních řídicích) dokumentů v knihovně (organizačních, personálních aj.) a délku praxe a vzdělání vedoucích a ředitelů knihoven. V dotazníku se navíc objevily otázky zjišťující, která jsou nejžádanější témata pro další vzdělávání knihovníků. Získané informace z této oblasti by měly být využity při aktualizaci *Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků*.

Účast v průzkumu

Průzkumu (viz graf 1) se zúčastnilo celkem 552 knihoven, z toho 420 veřejných (76 %) a 132 specializovaných (24 %). Jedná se o pokles oproti minulému průzkumu z roku 2016, jehož se zúčastnilo 748 knihoven, z čehož 604 bylo veřejných. Přesto můžeme průzkum považovat za reprezentativní. Ve skupině profesionálních veřejných knihoven, jimž byl průzkum určen, vyplnilo dotazník 52 % knihoven. Ve skupině profesionálních knihoven s více než 5 pracovními místy vyplnilo dotazník 72 %, ve skupině krajských knihoven to bylo 100 % knihoven.

Počet responzí ve skupině specializovaných knihoven je srovnatelný s minulým průzkumem, i když o něco nižší (132 vs. 144 knihoven). V této skupině tvoří největší část knihovny muzeí a galerií (39) a knihovny ústavů AV ČR (30).

Graf 1 Typy knihoven zúčastněné v průzkumu

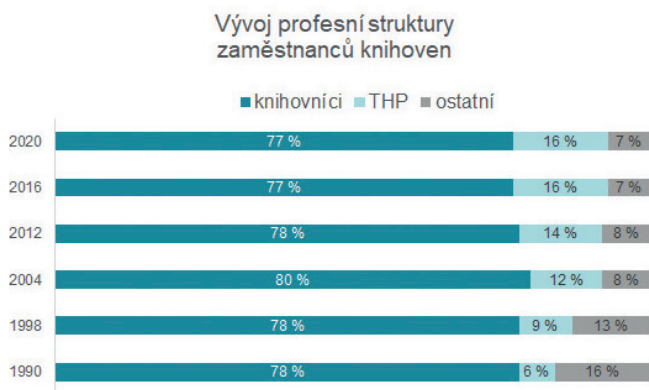
Profesní struktura zaměstnanců

V 552 knihovnách, které se účastnily průzkumu, pracovalo k 31. 12. 2020 celkem **5570 zaměstnanců** (přepočtený stav), z toho 4295 na odborných knihovnických místech, což tvoří 77 % z celkového počtu zaměstnanců. Ostatní odborní zaměstnanci (tzv. technicko-hospodářští pracovníci, THP) tvoří 16 % a ostatní pracovníci (především manuální profese) 7 %. Poměr knihovníků, pracovníků THP a ostatních pracovníků se od posledního průzkumu v roce 2016 nezměnil (viz graf 2).

Ve **veřejných knihovnách** tvoří knihovníci 75 % a pracovníci THP 17 %, oproti předchozímu průzkumu se poměr nepatrně změnil (76 % knihovníků a 16 % pracovníků THP).

Ve **specializovaných knihovnách** tvoří knihovníci větší část, a to 85 % (82 % v r. 2016), pracovníci THP 13 % (16 % v r. 2016). Ostatní pracovníci tvoří ve specializovaných knihovnách zanedbatelnou část (1 %).

Graf 2 Profesní struktura zaměstnanců knihoven v letech 1990–2020

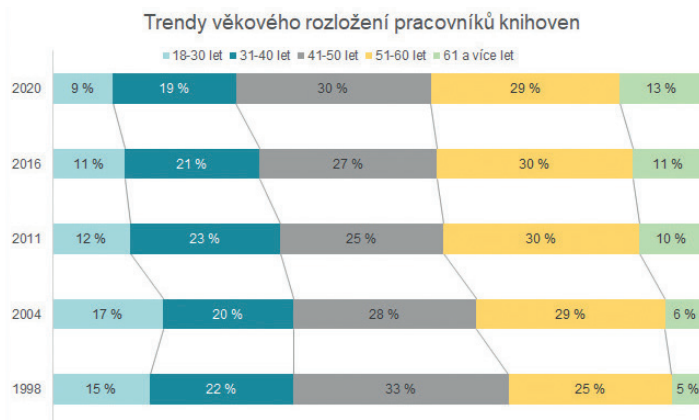
Věkové a genderové složení pracovníků knihoven

Z hlediska věku převládají v knihovnách pracovníci středního a staršího věku, nejvíce jich patří do věkové skupiny 41–50 let (30 %) a 51–60 let (29 %). Zvětšil se také podíl pracovníků starších 61 let, a to na 13 % oproti 11 % v minulém průzkumu. Naopak podíl nejmladších pracovníků do 30 let se zmenšil na 9 % pracovníků (z 11 % v r. 2016), stejně jako podíl pracovníků ve věku 31–40 let na 19 % (21 % v r. 2016). Trend stárnutí pracovníků knihoven pokračuje. Větší podíl starších pracovníků zaznamenáváme hlavně ve veřejných knihovnách.

V průběhu více než 20 let sledujeme pokles především v nejmladší věkové skupině knihovníků, tj. mezi 18 až 30 lety (viz graf 3). V roce 2004 bylo mladých knihovníků 17 %, v roce 2020 již jen 9 %. Pozvolně také klesá podíl věkové skupiny pracovníků ve věku 31–40 let. Na opačném spektru narůstá podíl ve věkové kategorii nad 61 let – na současných 13 % pracovníků, přičemž v roce 1998 tvořila tato skupina pouze 5 % pracovníků. Nejčastěji v knihovnách pracují lidé ve věku 41–60 let, podíl této skupiny kolísá okolo 60 %. Stárnutí populace je celospolečenský problém a týká se nejružnějších profesí. V našem oboru však byl podíl pracovníků staršího věku vždy vyšší než v jiných oborech a současný trend tuto skutečnost ještě zvyrazňuje. Na druhou stranu knihovny jako za-

městnavatelé se v mnohém této situaci přizpůsobily a budou na zaměstnance vyššího věku připraveny. Bohužel ani zvyšování mezd v resortu kultury (včetně knihovnictví) v letech 2016 a 2017 nepřivedl do knihoven více mladých knihovníků.

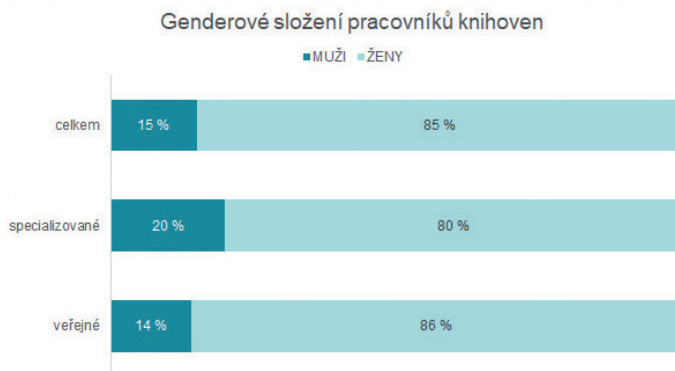
Graf 3 Věkové skupiny pracovníků knihoven

Složení odborných zaměstnanců na knihovnických pozicích z genderového hlediska (viz graf 4) se od minulého průzkumu příliš nezměnilo, lehce posílil počet mužů – o 2 %. V knihovnách, které se zapojily do průzkumu, pracuje 85 % knihovnic a 15 % knihovníků (oproti 87 % žen a 13 % mužů v roce 2016). Existuje rozdíl mezi genderovou strukturou veřejných a specializovaných knihoven. Ve specializovaných knihovnách činí zastoupení mužů jednu pětinu (20 %), což je o 6 % více než ve veřejných knihovnách, kde celkem pracuje 14 % mužů. Ve sledovaných skupinách knihoven pak pracuje nejvíce mužů v ústředních specializovaných knihovnách (33 %) a krajských knihovnách (23 %).

Od roku 1998 do roku 2020, tedy za 22 let, pozorujeme nárůst počtu mužů – zaměstnanců knihoven o 8 %, tedy zvýšení ze 7 % v r. 1998 na 15 % v roce 2016.

Graf 4 Struktura pracovníků knihoven podle genderu v roce 2020

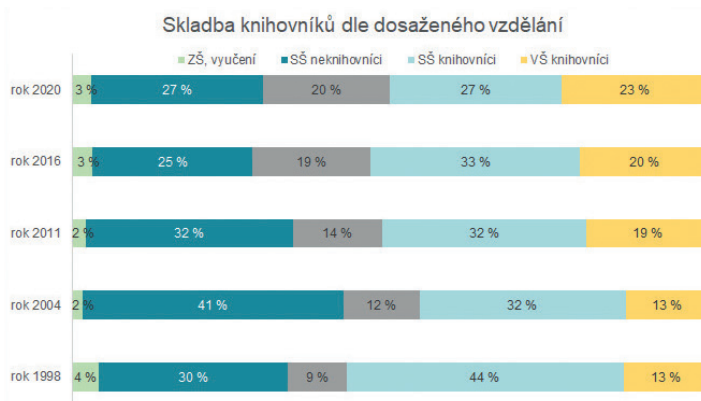
Vzdělání odborných pracovníků

Ve srovnání s minulým průzkumem poklesl podíl skupiny pracovníků knihoven se **středoškolským knihovnickým vzděláním**, a to z 33 % v roce 2016 na nyní 27 %. Podíl knihovníků se středoškolským knihovnickým a středoškolským neknihovnickým vzděláním je nyní vyrovnaný (27 %). Celkově tedy v knihovnách pracuje 54 % knihovníků se středoškolským vzděláním včetně pracovníků s vyšším odborným vzděláním. V minulém průzkumu tvořili středoškoláci 58 %. Naopak podíl vysokoškolsky vzdělaných pracovníků knihoven se opět zvýšil, především v případě pracovníků s vysokoškolským knihovnickým vzděláním – z 20 % na 23 %, ale také v případě vysokoškoláků neknihovníků – z 19 % na 20 %. Celkově tedy skupina vysokoškoláků tvoří 43 %.

Od roku 1998 zde vidíme **velmi výrazný trend** zvyšování podílu odborných pracovníků na knihovnických pozicích s vysokoškolským vzděláním. Od roku 1998 sledujeme nárůst pracovníků v této skupině o 21 %. Logicky je tento nárůst kompenzován zmenšováním skupiny středoškoláků – od roku 1998 se jejich podíl snížil o 20 %.

Celkově lze učinit závěr, že existují rozdíly (viz graf 5) ve vzdělanostní struktuře pracovníků na knihovnických pozicích ve veřejných a specializovaných knihovnách. Ve specializovaných knihovnách je na knihovnických pozicích zaměstnána více než polovina vysokoškolsky vzdělaných odborných zaměstnanců (58 %), ve veřejných knihovnách je to jen 36 % pracovníků. Rozdíly také najdeme na úrovni středoškolského vzdělání.

Graf 5 Vzdělanostní struktura knihovníků

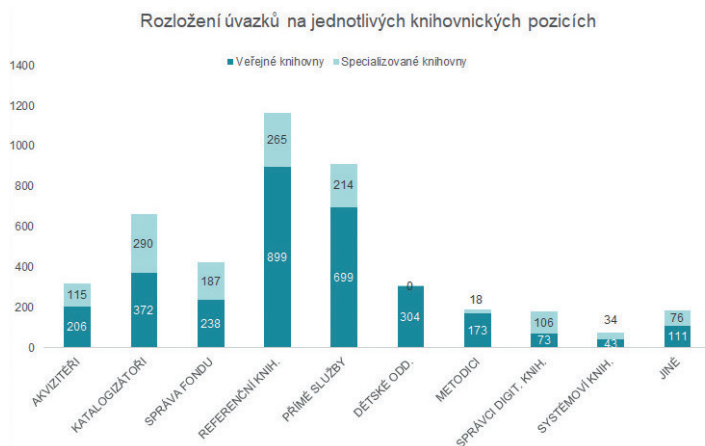
Knihovnické a ostatní profese v knihovnách

V knihovnách pracuje vysoké procento pracovníků s jiným než knihovnickým vzděláním (50 %). Tento fakt příliš nekorresponduje s výsledky odpovědí na další otázku, která zkoumala **objem úvazků na jednotlivých odborných knihovnických pozicích** a počty úvazků, kde bude potřebná rekvalifikace (viz graf 6). Bylo zjištěno, že z celkových 4421 úvazků na odborných pracovních místech je rekvalifikace nutná v případě 417 úvazků, což představuje jen 9 %. V minulém průzkumu z roku 2016 činila potřeba rekvalifikace 14 %.

Celkově převažují knihovníci pracující ve službách (referenční knihovníci, knihovníci v přímých službách a dětští knihovníci), na těchto místech pracuje více než polovina všech vykázaných úvazků (54 %). Zhruba třetinu pracovních míst zaujímají knihovníci zabývající se knihovním fondem (katalogizátoři, akvizitěři, správa fondu). Rozložení se

liší ve veřejných a specializovaných knihovnách. Ve veřejných knihovnách pracuje ve službách 61 % knihovníků. Ve specializovaných knihovnách převažují knihovníci na pozicích zabývajících se knihovním fondem, kterých je 45 %, nad pracovníky ve službách, kterých ve specializovaných knihovnách pracuje 37 %. Na ostatních místech (správci digitálních knihoven, metodici, systémoví knihovníci aj.) pracuje ve veřejných knihovnách 13 %, ve specializovaných 18 % knihovníků.

Graf 6 Počet úvazků na jednotlivých knihovnických pozicích ve veřejných i specializovaných knihovnách

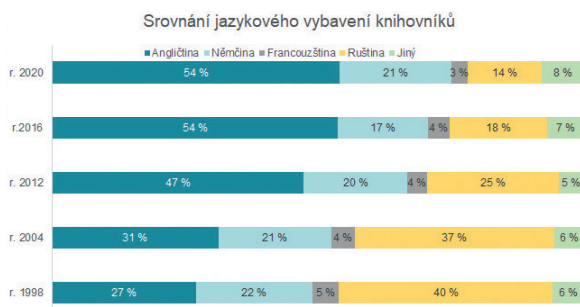

V knihovnách samozřejmě kromě knihovníků pracují i další zaměstnanci nezbytní pro správný chod knihovny. Celkově bylo na těchto místech vykázáno 1601 úvazků. Největší část z nich tvoří pracovní **místa ekonomické a administrativní** (31 %), nejčastěji je to účetní, administrativní pracovník, mzdový účetní nebo personalista. Stejně početnou skupinu představují **dělnické profese** (uklízečka, skladník atd.). Další početnou skupinu tvoří **programoví a projektoví pracovníci** (13 %). Pracovníci IT tvoří 8 %. Dále jsou zastoupeny pozice jako je public relations, výzkumní pracovníci a některé další.

Znalost jazyků

Z celkového počtu pracovníků knihoven, kteří ovládají cizí jazyk (viz graf 7), případně více jazyků (celkem 3308 pracovníků), 54 % zaměstnanců ovládá anglický jazyk, stejně jako v předchozím průzkumu. Zvýšil se podíl pracovníků, kteří ovládají německý jazyk (21 % oproti 17 % v roce 2016). Pokles sledujeme v případě ruského jazyka (14 % oproti 18 % v roce 2016). Jedná se o setrvalý pokles, v roce 1998 vykázalo znalost ruštiny 40 % pracovníků. Počet pracovníků hovořících francouzsky zůstává podobný (3 %) a 8 % pracovníků je schopno domluvit se některým jiným jazykem.

Graf 7 Vývoj jazykových znalostí pracovníků knihoven

Stejně jako v minulém průzkumu i nyní platí, že jazykově jsou lépe vybaveni knihovníci ve specializovaných knihovnách, ve kterých může být šance na uplatnění znalosti jazyků větší.

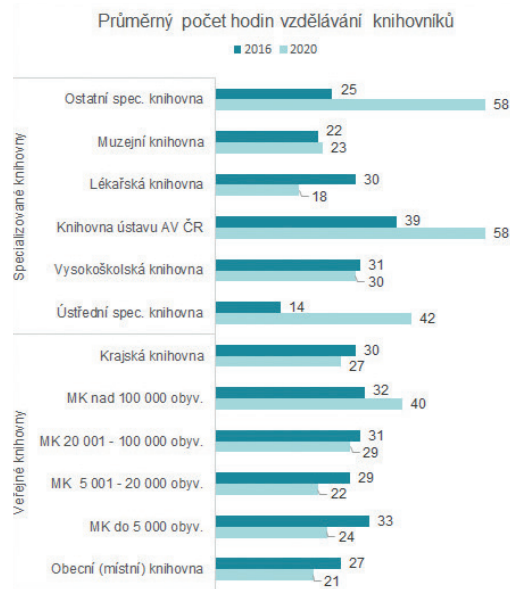
U angličtiny je rozdíl mezi veřejnými a specializovanými knihovnami podstatný, ovládá ji téměř 70 % knihovníků specializovaných knihoven oproti 38 % knihovníků ve veřejných knihovnách. Také u znalosti dalších světových jazyků vykazují větší podíl pracovníci specializovaných knihoven.

Průměrný počet hodin vzdělávání na pozici knihovník za rok

Nutnost dalšího vzdělávání knihovníků je v knihovnické veřejnosti dlouhodobě diskutovaným tématem. Podle Standardu VKIS¹ by měli profesionální knihovníci, kteří byli předmětem tohoto průzkumu, absolvovat ročně 48 hodin vzdělávání.

Podle výsledků zjištěných průzkumem (viz graf 8) představuje průměrný počet hodin vzdělávání, které za rok absolvuje knihovník ve veřejné knihovně, 27 hodin, v případě specializovaných knihoven 36 hodin. Ve srovnání s minulým průzkumem se průměrný počet hodin vzdělávání pracovníků specializovaných knihoven zvýšil téměř o 10 hodin. Naopak u veřejných knihoven sledujeme pokles o tři hodiny. Nejvíce hodin vzdělávání za rok absolvují knihovníci knihoven ústavů AV ČR (58), nejméně pak knihovníci v lékařských knihovnách (18). Ve veřejných knihovnách je situace o něco vyrovnanější, nejvíce se vzdělávají knihovníci ve velkých městských knihovnách nad 100 tis. obyvatel

Graf 8 Průměrný roční počet hodin vzdělávání knihovníků v jednotlivých knihovnách

1 Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/Standard_pro_dobrou_knihovnu.pdf.

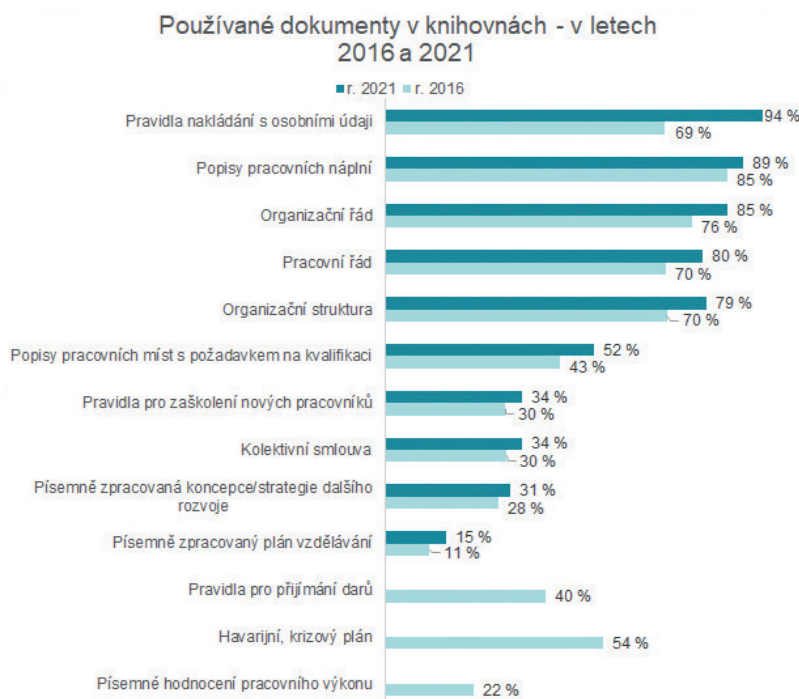
(40 hodin), nejméně pracovníci obecních knihoven (21 hodin). V roce 2020 byla situace v oblasti dalšího vzdělávání ovlivněna pandemií Covid-19, kdy se většina vzdělávacích akcí musela přesunout do online prostoru. Především pracovníci menších veřejných knihoven neměli tolik příležitostí a přístup ke vzdělávacím akcím.

Dokumenty pro personální práci a další normativní dokumenty

Existence normativních dokumentů, dokumentů pro personální práci, pravidel a postupů je pro fungování knihovny nezbytná. Může zjednodušit, urychlit a také právně ukotvit procesy v knihovně. Podmínkou je, že všechny tyto dokumenty musí být aktuální a v souladu s platnou legislativou.

Všechny typy zkoumaných dokumentů (viz graf 9) používají knihovny oproti předchozímu průzkumu ve větší míře. V personální práci se nejčastěji používají pravidla pro nakládání s osobními údaji (94 % knihoven) a popisy pracovních náplní (89 %). Dalšími dokumenty, které knihovny většinou zpracovávají, jsou organizační řád (85 %), pracovní řád (80 %) a organizační struktura (79 %). Nejméně často knihovny disponují koncepcí nebo plánem vzdělávání pracovníků. Obecně lze říci, že častěji se s těmito dokumenty setkáme ve specializovaných knihovnách než v knihovnách veřejných.

Graf 9 Existence dokumentů nutných pro řízení knihovny

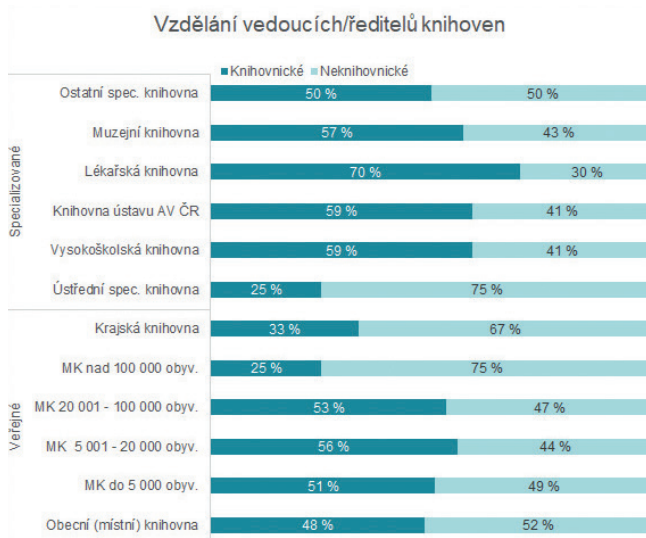
Vedoucí pracovníci

Stejně jako v minulém průzkumu bylo jedno z témat zaměřeno na vedoucí pracovníky knihoven. Bylo zjišťováno jejich pohlaví, vzdělání a odborná kvalifikace a délka praxe.

V souladu s celkovým poměrem všech zaměstnanců a zaměstnankyň převažují ženy (86 %) i v případě vedoucích a ředitelů knihoven. Ženy ve vedoucích pozicích převládají ve veřejných knihovnách (87 %), převahu žen-vedoucích, i když o něco menší, zaznamenáváme také ve specializovaných knihovnách (82 %). Nejvíce ředitelů-mužů najdeme ve skupině ústředních specializovaných knihoven (75 %) a krajských knihoven (53 %). Ve veřejných i specializovaných knihovnách dosahuje průměrná délka praxe vedoucích pracovníků 21 let.

Vzdělání vedoucích pracovníků ve veřejných a specializovaných knihovnách se liší. Vysokoškolsky vzdělané vedoucí najdeme v 89 % specializovaných knihoven, ve veřejných knihovnách je jich 58 %. V obecních knihovnách je vysokoškolsky vzdělaných vedoucích pouze 21 %, v menších městských knihovnách pak mezi 42 % a 54 %. Naopak vedoucí knihoven s knihovnickým odborným vzděláním převažují v menších veřejných knihovnách, a také ve specializovaných knihovnách, viz graf 10.

Graf 10 Vzdělání pracovníků na vedoucích pozicích

Témata dalšího vzdělávání

Nově byla do průzkumu přidána oblast, ve které se zjišťovala nejžádanější témata dalšího vzdělávání ve třech směrech – knihovnictví, management a informační technologie.

V **knihovnických tématech** (tabulka 1) najdeme logicky velké rozdíly v preferencích mezi veřejnými a specializovanými knihovnami. Veřejné knihovny mají zájem o témata jako je podpora čtenářské gramotnosti, současná literatura, vzdělávací a komunitní role knihoven či využití sociálních sítí. Specializované knihovny spíše preferují další vzdělávání v oblastech jako jsou informační zdroje, EIZ a databáze. V podobném poměru mají oba typy knihoven zájem o vzdělávání v oblasti katalogizace a organizace knihovního

fondu. Na opačném konci spektra pak v případě veřejných knihoven stojí např. technické vzdělávání (robotika, programování) či statistika knihoven.

Tabulka 1 Knihovnická témata pro další odborné vzdělávání ve veřejných a specializovaných knihovnách

VEŘEJNÉ KNIHOVNY	%	SPECIALIZOVANÉ KNIHOVNY	%
Podpora čtenářské gramotnosti	71 %	Informační zdroje	67 %
Využití sociálních sítí	60 %	Práce s databázemi	65 %
Vzdělávací funkce knihoven	48 %	Elektronické zdroje a služby	61 %
Současná literatura	44 %	Trendy ve vyhledávání informací	55 %
Komunitní role knihoven	44 %	Jmenná katalogizace	45 %
Informační vzdělávání	42 %	Katalogizace speciálních dok.	40 %
Jmenná katalogizace	41 %	Ochrana knihovního fondu	39 %
Organizace knihovního fondu	40 %	Organizace knihovního fondu	38 %
Trendy ve vyhledávání informací	40 %	Věcná katalogizace, Konspekt	32 %
Komunikační dovednosti	40 %	Vývoj a řízení sbírek, akvizice	31 %
Lektorské a prezentační dovednosti	39 %	MVS	31 %
Informační zdroje	37 %	Využití sociálních sítí	30 %
Organizace akcí	34 %	Aktuální akviziční zdroje	28 %
Práce s databázemi	32 %	Lektorské a prezentační dovednosti	24 %
Elektronické zdroje a služby	31 %	AKS	22 %
Pedagogika (učící knihovník)	30 %	Informační vzdělávání	22 %
Psychologie uživatele	29 %	Komunikační dovednosti	22 %
Tréninky paměti	27 %	Informační výchova uživatelů	20 %
Automatizované knihovní systémy (AKS)	25 %	Analýza uživatelských potřeb	20 %
Kritické myšlení	24 %	Vzdělávací funkce knihoven	20 %
Meziknihovně výpůjční služby (MVS)	23 %	Kritické myšlení	19 %
Informační výchova uživatelů	23 %	Statistika, benchmarking	15 %
Ochrana knihovního fondu	21 %	Design a marketing služeb	14 %
Design a marketing služeb	21 %	Organizace akcí	11 %
Věcná katalogizace, Konspekt	20 %	Tréninky paměti	9 %
Analýza uživatelských potřeb	20 %	Knižní kultura	8 %
Aktuální akviziční zdroje	17 %	Podpora čtenářské gramotnosti	8 %
Katalogizace speciálních dok.	15 %	Pedagogika (učící knihovník)	8 %
Rovný přístup	15 %	Technické vzdělávání v knihovnách	8 %
Knižní kultura	14 %	Psychologie uživatele	7 %
Vývoj a řízení sbírek	10 %	Komunitní role knihoven	6 %
Technické vzdělávání	10 %	Rovný přístup	4 %
Statistika, benchmarking	10 %	Současná literatura	3 %

Pokud jde o témata z oblasti **managementu** (tabulka 2), najdeme zde větší shodu. Oba typy knihoven preferují další vzdělávání, které se má týkat projektů a grantů, tvorby koncepce knihovny a legislativy knihoven.

Tabulka 2 Témata z oblasti managementu ve veřejných a specializovaných knihovnách

TÉMATA	VEŘEJNÉ	SPECIALIZOVANÉ
Projekty, granty	67 %	58 %
Tvorba koncepce knihovny	60 %	55 %
Public relations	35 %	28 %
Legislativa	34 %	45 %
Komunikace v organizaci	30 %	38 %
Plánování, řízení	25 %	25 %
Dobrovolnictví v knihovnách	24 %	7 %
Personalistika a řízení lidských zdrojů	20 %	19 %
Hodnocení výkonu a činnosti knihoven	18 %	14 %
Fundraising	10 %	8 %
Finanční řízení	9 %	10 %

V oblasti **informačních technologií** jsou opět preference veřejných a specializovaných knihoven odlišné. U specializovaných knihoven vede problematika digitalizace (48 % knihoven), u veřejných knihoven jsou to technické dovednosti při práci s videi, grafikou atd. (73 %). Tato témata jsou žádaná také v případě specializovaných knihoven (44 %), jak je patrné z tabulky 3.

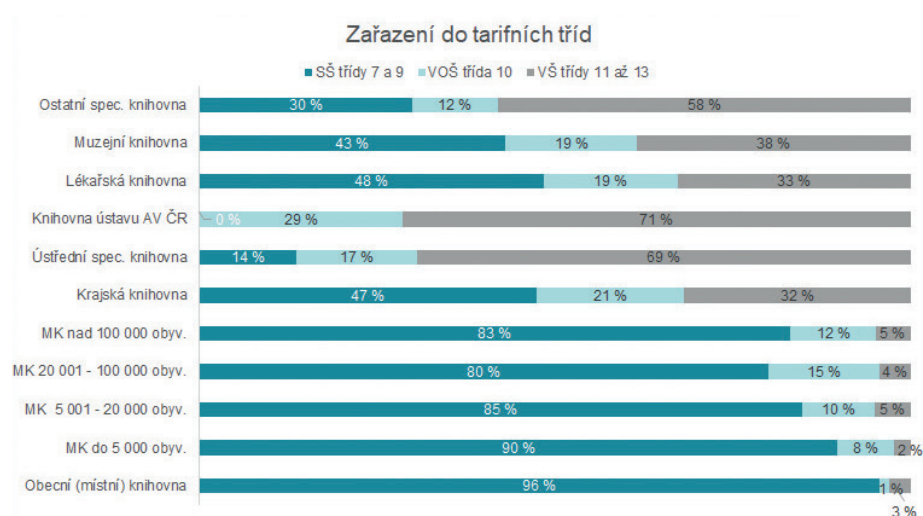
Tabulka 3 Témata z oblasti informačních technologií ve veřejných a specializovaných knihovnách

VEŘEJNÉ KNIHOVNY	%	SPECIALIZOVANÉ KNIHOVNY	%
Technické dovednosti (grafika, videa, prezentace na sociálních sítích)	73 %	Digitalizace	48 %
Tvorba a správa webových stránek knihoven	65 %	Technické dovednosti (grafika, videa, prezentace na sociálních sítích)	44 %
Nástroje pro tvorbu dotazníků	41 %	Práce systémového knihovníka – administrace systémů	40 %
Tablety, čtečky, smartphone, 3D tiskárny	37 %	Open source programy, nástroje Google	40 %
Kybernetická bezpečnost	31 %	Tvorba a správa webových stránek knihoven	39 %
Open source programy, nástroje Google	24 %	Kybernetická bezpečnost	36 %
Statistické nástroje (Google Analytics), měření návštěvnosti webových stránek	23 %	Statistické nástroje (Google Analytics), měření návštěvnosti webových stránek	27 %
Práce systémového knihovníka – administrace systémů	20 %	Nástroje pro tvorbu dotazníků	22 %
Základy hardware a software	16 %	Základy hardware a software	20 %
Digitalizace	15 %	Tablety, čtečky, smartphone, 3D tiskárny	19 %
Programovací jazyky a programování	4 %	Programovací jazyky a programování	6 %

Platy a zařazení do tarifních tříd

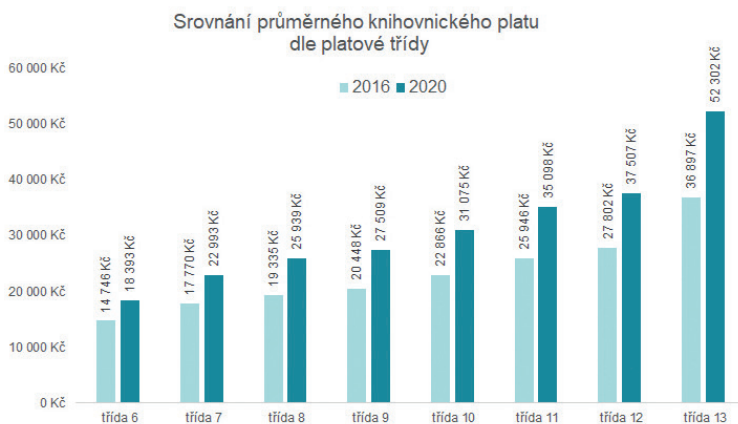
Zařazení do tarifních tříd samozřejmě souvisí s dosaženým vzděláním (viz graf 11). Podíl pracovníků v jednotlivých skupinách se tak liší s ohledem na typ a velikost knihovny. Převahu středoškoláků najdeme ve veřejných knihovnách, ti jsou zařazováni do tříd 7 až 9. Ve veřejných knihovnách ve větších městech a krajských knihovnách vidíme větší diferenciaci, pracuje zde také více knihovníků s vyšším vzděláním. V případě specializovaných knihoven většinou převažují vysokoškolsky vzdělaní knihovníci (kromě lékařských a muzejních knihoven) a vidíme zde větší zastoupení pracovníků ve vyšších třídách.

Graf 11 Zařazení knihovníků do tarifních tříd

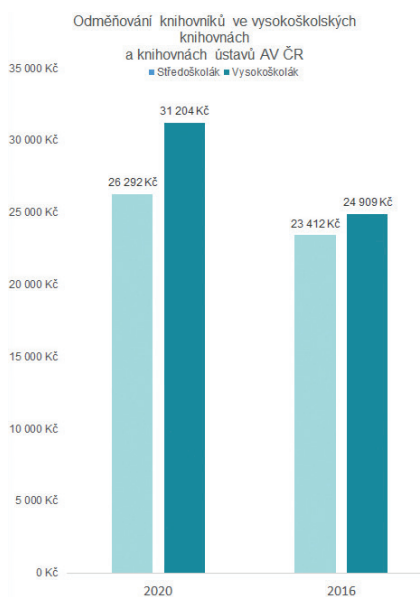
Ve srovnání s minulým průzkumem v roce 2016 se zvýšily platy knihovníků ve všech třídách. Promítlo se zde plošné zvyšování platů pracovníků veřejného sektoru odměňovaných podle nařízení vlády č. 241/2017 Sb. v letech 2015 a 2016. Zároveň však stoupala výše průměrného platu i v ostatních oborech; průměrný měsíční plat v roce 2020 činil v ČR 35 611 Kč a medián 32 870 Kč. Při porovnání této skutečnosti se zjištěnými platy knihovníků vidíme, že knihovníci začínají dosahovat mediánu až od 10. tarifní třídy, kam se zařazují knihovníci s vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním. Je možné učinit závěr, že středoškolsky vzdělaní knihovníci mají ve srovnání s jinými obory podprůměrné platy (viz graf 12).

Graf 12 Srovnání průměrného knihovnického platu dle platové třídy v letech 2016–2020

Vysokoškolské knihovny a knihovny ústavů AV ČR nepoužívají Katalog prací a jejich zaměstnanci tudíž nejsou zařazováni do platových tarifních tříd a tedy ani odměňováni podle NV 341/2017 Sb.; pro odměňování svých zaměstnanců používají zvláštní tabulky. Pro účely průzkumu tyto knihovny uváděly počty úvazků na knihovnických a ostatních pozicích podle typu vzdělání (SŠ nebo VŠ) a průměrné platy u těchto pozic na středoškolské i vysokoškolské úrovni. U knihovníků v těchto knihovnách můžeme zaznamenat také zvýšení platů oproti roku 2016, a to především v případě vysokoškolsky vzdělaných pracovníků (viz graf 13).

Graf 13 Odměňování knihovníků ve vysokoškolských knihovnách a knihovnách ústavů Akademie věd ČR dle dosaženého vzdělání v letech 2016–2020

Využití výsledků průzkumu

Průzkum vzdělanostní, věkové a mzdové struktury pracovníků knihoven je vždy ob-
sáhlým zdrojem informací o personálním zajištění českých knihoven. Kromě tradičních
otázek týkajících se věku a vzdělání knihovníků či věrnosti instituci bylo snahou průzku-
mem zjistit především, jaké je konkrétní rozložení pracovníků na jednotlivých odborných
pozicích a v jakém objemu je nutná rekvalifikace pracovníků. Další důležitou zjišťovanou
oblastí byla nejžádanější témata pro další vzdělávání knihovníků (knihovnictví, mana-
gement, informační technologie). Výsledky průzkumu budou sloužit jako podklad při
aktualizaci *Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků*.

Podrobnější výsledky průzkumu, závěry, grafickou přílohu a formulář dotazníku
je možné najít ve Zprávě z průzkumu, která bude umístěna na webových stránkách
Knihovnického institutu Národní knihovny ČR².

PILLEROVÁ, Vladana. Analýza věkové, vzdělanostní a platové struktury pracovníků
knihoven v ČR 2020/2021: výsledky průzkumu. *Knihovna: knihovnická revue*. 2021,
32(2), 75–88. ISSN 1801-3252.

2 <https://ipk.nkp.cz/statistika-pruzkumy-dokumenty/pruzkumy/analyza-mzdove-vekove-a-vzdelanostni-struktury-zamestnancu-knihoven-v-ceske-republice-2020>